

Bernhardsthaler Bleikreuz

Auf der Parzelle 1606/4, in den langen Heidfleck, östlich des heutigen Wasserschutzgebietes Brunnenfeld (ehem. Gemeindebrunnen), ergrub 1931/32 der Prähistoriker Richard **Pittioni** 20 slawische Gräber aus dem 9. bis 10. Jh.

Neben 20 Gefäßen, mehreren eisernen Messern und Schmuckstücken wurde auch ein kleines Bleikreuz gefunden. Es befindet sich heute im Urgeschichtemuseum MAMUZ in Asparn an der Zaya (Inv. Nr. UF-3272).

Historischer Hintergrund

ist die Zeit des Großmährischen Reiches (791-907) dessen Zentren in unserer unmittelbaren Umgebung (Altenmarkt [Stare Mesto] – der nördliche Stadtteil von Lundenburg [Břeclav], Mikulčitz [Mikulčice] und Pohanska [Pohansko]) lagen. Die in jüngster Zeit vorgenommenen Ausgrabungen dieser altmährischen Wallburgen und Wasserstädte zeigen, dass die Mährer rasch an die Errungenschaften der westlich-karolingischen Kultur Anschluss gefunden haben. Dazu haben sicher auch die schon im frühen 8. Jahrhundert einsetzenden Christianisierungs- und Einflussbestrebungen bayrischer Missionare, die von Salzburg aus ihren Anfang genommen hatten, ihren Teil beigetragen. Auf die frühe Missionierung weisen die bei den Ausgrabungen festgestellten Kirchenbauten und die Einweihung einer Kirche in Neutra [Nitra] um 828 durch den Salzburger Erzbischof Adalram (821-836) hin. Etwa nach 830 dürfte König Ludwig die Missionsbereiche so abgegrenzt haben, dass nun das mit Salzburg rivalisierende **Passau für das Gebiet nördlich der Donau zuständig war**, Salzburg für das weiter südlich gelegene. Obwohl nach einer späteren Quelle der Passauer Bischof Reginhar 831 alle Mährer getauft hat, bescheingt die Mainzer Synode 852 den reichsangehörigen Mährern nur ein „rohes Christentum“. Die mühsame Erstmissionierung erfolgte sicherlich aus dem bayrischen Raum. **Cyryll und Method** wurden erst 863 ins Land gerufen. **Swatopluk I.** (Zwentibald), ließ nach 873 alle deutschen Geistlichen vertreiben, rief sie aber 885 wieder zurück. Der Ungarnsturm (905/6 sic!) beendete das Großmährische Reich.

Auf den kleinen Kreuzen des **Typus Bernhardsthal** ist der gekreuzigte Jesus – kleine Male in den Handflächen – mit einem von einem Gitternetz ausgefüllten rhombischen Körper dargestellt. Im tropfenförmigen Kopf sind manchmal Augen, Nase und Mund erkennbar. Die Füße sind nach links gedreht und, sehr auffallend, die Hände haben nur drei Finger. Dies könnte auf die hl. Trinität hinweisen. Die Ösen wurden nachträglich an die fast gleicharmigen Kreuze – griechischer Typ – angefügt. Die Kreuze unterscheiden sich sowohl in den Abmessungen als auch in kleinen Details, zwei wurden in Gräbern, vier in Siedlungen gefunden.

Von den bisher **acht Bleikreuzen dieses Typs** wurden **drei in Österreich** geborgen, eines in einem Grab auf der Schanze in Thunau (Gars am Kamp), damals die Burg des Slawen Joseph, eines in **Bernhardsthal** und ein weiteres in Guntramsdorf, das leider verschollen ist. Ein Kreuz wurde in Deutz [Dojč] (Slowakei) gefunden, vier weitere in Tschechien: Muschau und Unter-Wisternitz bei Pollau [Mušov und Dolní Věstonice bei Pavlov], sowie zwei Teilstücke in Mikulčitz bei Göding [Mikulčice bei Hodonín].

Bernhardsthalský olověný křížek

V roce 1931/32 Richard Pittioni vykopal 20 slovanských hrobů z 9-10. st. na parcele č. 1604/4, východně od bývalé městské kašny.

Kromě 20 nádob, několika železných nožů a šperků byl nalezen také malý olověný křížek. Nyní se nachází v Muzeu prehistorie MAMUZ v Asparn an der Zaya (Inv. č. UF-3272).

Historické pozadí

je období Velkomoravské říše (791-907), jehož centra se nacházely v našem bezprostředním okolí (Stará Břeclav, Mikulčice a Pohansko). Nedávné vykopávky těchto staromoravských hradisek ukazují, že Moravani rychle získali výdobytky západokarolínské kultury. Též k tomu určitě přispěly i christianizační snahy bavorských misionářů, kteří přišli začátkem 8. století ze Salzburgu. Církevní stavby objevené během vykopávek a vysvěcení kostela v Nitře kolem roku 828 salzburským arcibiskupem Adalramom (821-836) ukazují na rané misijní snahy. Okolo roku 830 král Ludvík pravděpodobně vymezil misijní území tak, že **Pasov**, který konkuroval Salzburgu, byl od té doby **zodpovědný za oblast severně od Dunaje**, zatímco Salzburg byl zodpovědný za oblast jižnější. Přestože podle pozdějšího zdroje pasovský biskup Reginhar v roce 831 pokřtil všechny Moravany, synoda v Mohuči v roce 852 potvrdila pouze Moravany pátracích do říše jako „hrubých křesťanů“. Náročná původní misijní práce určitě pocházela z bavorského regionu. **Cyril a Metoděj** byli na Velkou Moravu povoláni až v roce 863. **Svatopluk I.** dal po roku 873 vyhnat všechny německé duchovní, ale v roce 885 je povolal zpět. Vpád Maďarů (906/7 sic!) ukončil Velkomoravskou říši.

Na malých křížích **bernhardsthalského typu** je ukřižovaný Ježíš – malé znaky v dlaních – zobrazen s kosočtverečným tělem vyplněným mřížkou. Na hlavě ve tvaru slzy jsou někdy rozeznatelné oči, nos a ústa. Nohy jsou otočeny doleva a velmi nápadné jsou ruce, které mají pouze tři prsty. To by mohlo naznačovat Nejsvětější Trojici. Očka byla přidána později k téměř stejnorodým křížům – řeckého typu. Kříže se liší jak rozměry, tak drobnými detaily; dva byly nalezeny v hrobech a čtyři v osadách.

Z osmi dosud nalezených **olověných křížků tohoto typu** byly **tři nalezeny v Rakousku**, jeden v hrobě na redutě v Thunau (Gars am Kamp), tehdejším hradu slovanského Josefa, jeden v **Bernhardsthalu** a další v Guntramsdorfu, který se bohužel ztratil. Jeden kříž byl nalezen v Dojči (Slovensko), další čtyři v České republice: Mušov a Dolní Věstonice u Pavlova, stejně jako dva kusy v Mikulčicích u Hodonína.

Pavel Kouřil, Friedel Stratjel (2014) / Dieter Friedl (2024)
překlad DeepL
korektury Mgr. et Mgr. Daniel Lyčka, Ph.D.